

LŐRINCZ GYÖRGY

Temetés

Szabálytalan nekrológ

„A tetteikkel akik egyek voltak,
élőknél veszélyesebbek a holtak”
Oláh János: *Hetedzsiglen*

Babonás vagyok. „Babonák napja csütörtök, amikor a legnehezebb”. Ma kedd van. És ma a legnehezebb. Mert itt ülök Székelyudvarhelyen, a negyedik emeleti lakásban, s arra gondolok, Budapesten ma temetik Oláh Jánost.

És nekem ott kellene lennem. Nemcsak a szívem szerint, az eszem szerint is. – Ne fontoskodj – mondta a feleségem, amikor eszébe juttattam, hogy ma temetik Oláh Jánost, s esetleg illene ott lennem. És én Oláh Jánosra gondolok már hetek óta. Amióta megtudtam, hogy meghalt. Meg arra, hogy odahaza a szülőfalumban a néphagyomány és a többszázados szentencia szerint „A haldoklót, a halottat el kell engedni”! Nem szabad szenvedni hagyni. És történeteket tudtak olyan emberekről, akiket nem „engedett” el a feleségük. Apjuk, anyjuk. Akiket addig sirattak, amíg a többi hozzátartozó közül valaki meg nem kért egy öreget, hogy szóljon rá az illető feleségre, anyára, gyermekre, hogy a halottakat el kell engedni. Sőt, olyan történetről is tudtak, hogy maga a haldokló kérte, hogy engedjék meghalni. Ne legyen visszajáró lélek. Ez az élet rendje.

Igen, tudom, így igaz, megtanultam magam is, „rendje” van az életnek, ahogy rendje van a halálnak is. Többszázados bölcsesség mondatja ki ezt, íratlan törvények, bölcsességek és tapasztalások szabályozzák, amelyeket átmentettek az ezeréves múltból. Ők nem a tévéből tanulták az életet. Erre gondolok, meg arra, hogy örök babonás vagyok, ha például üres vederral érkező emberrel találkozom. Olyankor akár fordulhatnék is vissza, s többnyire csak azért megyek el, hogy újra és újra kipróbáljam, hogyan állíthat a tudomány bármit a babonáról. Nekem az üres veder azt jelenti, hogy amit éppen akarok, az nem fog sikerülni. Nem fog sikerülni! Hiszek a sorsszerűségben, hiszek Szondi Lipót sorselméletében, hiszek a tudatban, emlékekben felhalmozott többszázados tudásban, a tapasztaláson és józan megfigyelésen alapuló babonákban. Tapasztalásból. És hallomásból tudom: a halottat el kell engedni. De amióta értesül-

tem Oláh János haláláról, nem tudok másra gondolni, csak Jánosra. Fel-felvillan az arca, hallom a kissé rekedtes hangját, látom a tekintetét. Meg-megállok a könyvespolc előtt, le-leveszem egy-egy könyvét, bár nincs kedvem s türelmem olvasni. De mégis... A 2003-as *Az év verseit* veszem elsőnek a kezembe, végigfuttatom szemem a neveken, megtalálom őt. Három verse van, az *Öregség* cíművel kezdem. Újabban egyre jobban érdekel az „öregség”. Aztán lemelem a *Vérszerződés* című kötetét, s újra és újra elolvasom a *Nincs Isten* című megrázó novelláját. Kedvenc írásom. Kemény, férfias próza, ahogyan kemény, férfias férfi volt Oláh János is. A hetvenedik születésnapjára írt köszöntőmben, mert nem tudtam, hogy dzsúdózott, az első találkozásunk kapcsán az írtam: „Ami rögtön feltűnt, ahogy Oláh János megállt előttünk. Nyugodtan állt, szinte észrevétlen, kissé szétvetett lábakkal, s mégis – talán zsebre dugott kezei láttán – érezni lehetett, hogy betölti a teret. Úgy állt ott a földön, mintha onnan nőtt volna ki. Ott van.” Most, az MTI tudósításában olvasom a „megfejtést”, vagyis, hogy dzsúdózott. Azért állt úgy a földön, ahogy. Azért és úgy állt a földön, hogy érezni lehetett: ott van. Ott állt a sóvárgott és megtalált földön, s érezni lehetett, mázsás igazságai is nyomják súlyával és jellemével a földet... Tiszta szívé, nyílt tekintetű ember volt, a kevesek fajtájából való, a szemében, tekintetében ott volt a szavainak aranyfedezete. A kimondott és ki nem mondott szavak súlya. És ez volt az, ami a ritka találkozásaink ellenére meghatározta a hozzá fűződő viszonyomat. Éppen ezért, ha már nem tudok ott lenni a temetésén – gondolom –, akkor el kell „temessem”, én magam. A saját szertartásom szerint. Megnyitom a számítógépet, beírom: Oláh János költő. Megjelenik rögtön a Wikipédia, megnyitom. Végigolvasom, amit már tudok, aztán megakad a szemem az MMA címkéjén. Rákattintok, és megjelenik János. A maga valójában. Úgy, ahogy mindig is. A maga tökéletes, de nem súlytalan egyszerűségében. Nyílt tekintettel. Félrefésült, sárgásba játszó ősz haja rásimul a széles homlokára. Összerezzenek. Összeszorul a szívem. Kattintok, majd egy újabb kattintás után elkezdődik a *Pinceszeri elégia* című versét.

Egy pohár bor kellene – jut erről eszembe rögtön.

Az igazi végtisztességhez – ha már külön temetem – egy pohár vörösbor kellene. Ezért nem haragudna meg Oláh János.

– Egy pohár bor kellene – mondom a feleségemnek. – Ma, most, ebben az órában temetik Oláh Já-

nost. Nem fontos, hogy piros legyen, jó lenne a fehér is – mondom –, jó volna, csak nincs. Csak nincs – ismétlem, elkeseredve –, el kell mennem, vegyek valahol.

Mire megszólal a feleségem.

– Már hogyné volna, ott van, amit Laci fiad hozott a hetvenedik születésnapodra, meg amit Nagy Kati és Bea hatvanadikra.

– Azt megnyithatom? – kérdem, mintha nem tudnám, hogy az ötletével áldását is adta rá.

– Idd úgy, mintha itt lenne János is, meg Kati is – mondja a feleségem.

– Igazad van – mondom. És kinyitom az üveget. Csinos, kicsi üveg, tokaji édes villan fel a víznyomatású, sárga krétapapír-csomagolás alól. Kitöltöm a pohár bort.

– Isten nyugtasson, Oláh János – mondom magamnak. – Ugyanabból a földből vétettünk, ugyanabból a többszázados szokásrendből, ugyanabból a fájdalomból, és ugyanazok az emlékek kötöttek az *Elérhetetlen föld*hez is.

És rákattintok az *Elérhetetlen föld* című égtartó versére, s hallom a kissé rekedtes hangját is.

– Számodra már elérhetővé lett a föld, János – mondom. – Földdé váltan teremtéd újjá a földet. Amelyet úgy szerettél. Amely „megöszült”, megöszül erdőbánatunkban... Mert akik döntenek a sorsáról, nem morzsoltak az ujjaik közt soha földet... „Bezárkózhatsz, ha kedved tartja / ennyi szabadság kijár a legyőzöttnek”.

Újabb kattintás, s már hallom: *Hetedízigen...*

És mondja, mondja, a hetedízigen is fájót. A fájó és szívszaggató, sajgó magyar sorson belül is azt, amit akár mondhatnék én is... Metaforikus töltettel, de akár szuggesztív valójában is. „Életüket védve, de vérüket ontva / hősen hátráltak a végső hazáig, / s úgy üzennek a frivol szívü máig, / mintha mi nincs már az is mindig volna. (...) A tetteikkel akik egyek voltak, / élőknel veszélyesebbek a holtak”.

Morzsolgom a szavakat.

Újra és újra elolvasom, mondom. Visszhangoznak bennem a szavak. Veszéjtő időben harang a szélben a vers – gondolom. És mi mindig veszéjtő időket élünk: „Tetteikkel, akikkel egyek voltak / élőknel veszélyesebbek a holtak”. És ezzel a verssel a szívemben érzem, el is engedtem Oláh Jánost. Nézem az arcát, a szemét, ahogy a sorokból felnéz, s nagy nyugodtság száll rám. Isten nyugtasson, Oláh János!

És mert tudom: a vers nála „sorsbeszéd” – továbbhallgatom. *Földem. Európa udvarlása. Bornemisza óta*. Majd szép sorjában, újra és újra. Majd, és megint: *Bornemisza óta*. „Magyarországból / édes hazámból / elindulok. // Magyarországra, / édes hazámba / visszajövök.”

A Haza mindig azoknak fáj, akiknek nincs...

Nekem ne lenne hazám?

A halottak jönnek, jönnek, kézen fognak, és vezetnek...

A halottak köztársaságába érve arcot kap, növekszik az addig csak árnyakként kísértő bölcsesség.

Weöres Sándoréknál, 1985